

ДОЧО ХАРАЛАМПИЕВ:

БЪЛГАРИТЕ ТРЯБВА МНОГО ДА СЕ УЧАТ ОТ КИТАЙЦИТЕ

- Защо избрахте темата Китай за тази своя поредна книга?

- Аз съм човек, който иска да остави след себе си истините за това, което е преживял, и най-вече за обществения ми живот. Книгата за Китай е 18-а поред. Останалите ми книги са свързани главно с авиацията, космонавтиката. Бях директор на Института по въздушен транспорт и зам.-директор на Гражданската авиация по науката и развитието, което ми даде възможност да се занимавам с научна работа.

Като наблюдавам обществения живот у нас през последните години, ми правят впечатление някои неща, свързани с партиите в България Първо - те са много на брой. Не може да има 400 идеологии в нашия обществен живот, за да има толкова различни партии.

- И двеста не може да има.

- Разбира се. Извън това, големите партии развиват теорията за безалтернативност. Така например ГЕРБ смята, че няма алтернатива. Вождовете на БСП казват, че те са единствената алтернатива. Като познавам историята на света и гледам развитието на Китай, виждам, че има много алтернативи. Моята професия като пилот ми е показала, че и в най-тежкия случай, ако няма друго, има катапултиране. В обществения живот и в идеологията винаги има алтернатива. Това е също една от причините да започна да пиша за Китай, защото китайците като нация са една от най-старите. Тя носи наистина с право името „велика“ по няколко причини. Първо - по големината на територията, второ - по броя на населението, и трето - по историческия си път.

- С какво китайците правят най-силно впечатление, коя е най-силната им черта?

- Според мен най-силната им черта е, че могат в отделни екстремни моменти да намират правилните решения. Да отчитат грешките, които имат, и на строго научна основа да създават перспективи. Ако говорим обобщено, най-големият принос в развитието на човечеството има китайската култура. Става дума за големите открития, за постиженията в областта на литературата, морала и т.н. В тази обстановка китайците

са разбрали, че техният живот трябва да се движи на базата на принципите на науката. Даже когато са вземали като основа грешни науки. Преди 30 години, когато започнаха реформите, те имаха към 64-ма академици и 80 процента неграмотно население. Сега имат 20 % неграмотни и повече от 3600 академици. За същото време ние от 80 % грамотност вървим към 80% неграмотност. И вече не признаваме, че Българската академия на науките има своя смисъл и значение за нашето развитие. И на само БАН като институция. Голяма част от хората, които в момента са по висшите етажи на властта, смятат, че те са тази, които разбират живота, а не науката.

- Особена роля в развитието на Китай има Дън Сяопин. Какво ще кажете за неговото обкръжение, имаше ли той екип според вас?

- Проблемът за личността и нейното значение е единственото, което доведе в един момент на нашето развитие до култа на личността. Успехите, които постигнаха китайците през последните 30 години, когато настъпи един революционен етап на развитието им, не могат да се дължат на една отделна личност въпреки нейния сериозен принос. Още повече че мероприятията и натискът, който беше упражнен върху самия Дън Сяопин, отстраняването му, имаха своето значение. Той имаше екип, имаше течение, което подкрепяше неговите идеи. Той беше генера-

тор на основните идеи, а тяхната реализация стана от хората, които бяха около него, и тези, които продължиха след неговата смърт.

- Всичко, което започна Дън Сяопин, днес вече се развива. Какво е вашето впечатление, това само продължение ли е, или говорим за нов по-висок етап на развитие?

- По принцип животът е едно развитие. Идеите на Дън Сяопин не останаха замръзнали на едно място. В противен случай би станало това, което беше при Мао, при Сталин, даже и при Ленин. Развитие имаше, защото те тръгнаха по един правилен и най-важното собствен китайски път. А той се състои в това: на базата на натрупването на китайската култура, интелект и история, на базата на постиженията на света (беше грешка от миналото, когато те бяха затворени в своята черупка) те намериха сили да се освободят от закостенелите си схващания, да напуснат територията на строгото планиране и догмите и да преминат към едно съвременно творчество. Отварянето към света фактически е доразвиване на идеите на Дън и се оказа особено важно в този момент. Ето някои факти от това отваряне към света: при сегашните условия китайците изпращат повече от 360 хиляди студенти в 110 страни по света да се учат. Те са създали условия голяма част от емигрантите, които са се заселили и изучили в различни части на света, да се върнат. Те

Дочо Харалампиев е роден през 1930 г. Завършил е ВВУ „Георги Бенковски“ и е станал пилот. След това е завършил Военна академия, Академия за военна кибернетика, следипломна квалификация в УНСС и две школи за висша летателна подготовка. Той е организатор на Дружеството по астронавтика, организатор на Съюза на летците ветерани и негов председател. Активно сътрудничи на вестниците „Страж на родното небе“, „Полет“ и др. Написал е 17 книги, посветени на героите летци и по други важни теми от живота. Новата му книга е „Истината за Китай“.

правят форуми, конференции и срещи на учени на световно равнище, които предлагат своите идеи и виждания за бъдещето, които не намират реализация в техните държави, но Китай ги оценява и успява да ги реализира.

- България в сравнение с Китай е малка страна. Според вас какво можем ние, българите, да направим както китайците?

- Ние не се учим първо от себе си. Не ценим нашите постижения, нашите кадри и главно в обществените науки и живота. Второ - ние не се учим от грешките си. Трето - според мен най-опасното е, че основната част от тези, които стигат до управлението, добират се до властта, смятат, че историята започва от тях, че те са най-умните. Има днес един българин на отговорна работа, който, когато говори за себе си казва, че е един от стоте най-големи учени в света в своята област. Голяма скромност! Обиколил съм света, срещал съм се с учени от далечни държави и съм видял голямата разлика между нас и тях. Въпреки справедливите критики към него, през последните години Тодор Живков беше разбрал това и насочи развитието на страната към ползване на постиженията на световната наука и внедряването им в българския живот.

След промените през 1989 г. „пjanата“ излезе отгоре и всичко това беше загърбено. Днес ренегатите, които най-много получиха от социалистическото общество,

наследниците на тези, които създаваха и реализираха социализма, са първите отрицатели. Безсрамие то стига до такава степен, че човек, освен че може да се смее, може и да му стане доста тъжно.

Ако ние се учим от Китай, досега по друг начин щяха да стоят нещата. Китай и китайският народ имат традиции и себеуважение. Ние, българите, сме готови да се откажем от традициите си само и само да представим собствената си значимост.

- Какви са перспективите за бъдещето и какво е според вас мястото на Китай в бъдещия свят?

- Когато започнах да пиша книгата за Китай, те бяха на седмо място от общо 37 по БВП и в областта на строителство и др. Според днешните данни КНР върви кризата за второ място в света и стана основният кредитор на САЩ. Имам един спомен от детските години, когато се говореше, че светът се развива така, че представители на жълтата раса ще станат двигател на идеите. Това тогава изглеждаше фантастично. Импералистическите държави, които ползваха цялата икономическа мощ на света, тогава бяха далеч преди Китай. Днес държави като Китай, Индия, Япония, Сингапур и др. вече изпреварват другите. Помня един спор между американци и японци. Американците казваха на японците, че имат 127 Нобелови лауреати, а те само 14. В отговор японците им заявиха, че идеите на 80 процента от тези Нобелови лауреати са внедрени в живота в Япония. В САЩ това са само 8 процента. Така че въпросът за развитието е не само постижението в областта на теорията и науката, а главно то е реализацията. Това китайците са го разбрали много добре. И във всички области. Ние бяхме тръгнали по този път. И за нас е много важно сътрудничеството с КНР, където се развиват нови технологии, има постижения в космическата наука, създадох скоростни влакове и т.н. Трябва да преодолеем нашия субективизъм в идеологическо отношение и готовността за отрицание. Убеден съм, че в близките години Китай ще стане суперсила в света. Въпрос на петилетки.

Интервюто взе
Иванка ХЛЕБАРОВА